

## **Egy könyvről, amelynek katonahősei példaként állnak az utókor előtt**

“Mi a becsület? Hűség. Töretlen hűség a legmagasabb erkölcsi elvek mellett mindhalálilig.” Ez a gondolat járt a fejemben, amikor Babucs Zoltán: “Jászsági honvédek a II. világháborúban” című munkájának első kötetét elolvastam. Joggal igaz ez az állítás a második nagy világháborúban harcolt jász honvédekre, hiszen még a legnehezebb, 1945-ös esztendőben, idegen földön is kitartóan küzdöttek hűen katonai esküjükhöz, s csak akkor tették le a fegyvert, amikor már minden elveszett, amikor már kár lett volna fiatal életüket áldozni egy elveszett ügyért. Honvédeink megmutatták országnak-világnak, hogy nem csak a harc nélküli felvidéki (1938) és erdélyi (1940) bevonulások alkalmával, hanem kemény harcokban, akár a mindent elsöprő túlerejű Vörös Hadsereggel szemben is megállják a helyüket.

Jászberény szülötte, a fiatal Babucs Zoltán nagy munkát végzett. Nagy fába vágta ugyan a fejszédjét, de szerencsésen sikerült is kidöntenie a fát. Olyan témát választott ugyanis, amellyel 1990-ig nem volt “ajánlatos” foglalkozni (tehát szakirodalmi háttere nincs) és amelynek levéltári forrásai is meglehetősen hiányosak. Van olyan fejezete a könyvnek, amely kizárólag az egykori katonákkal készített – magnetofonszalagra felvett és így az utókor számára felbecsülhetetlen értékű – beszélgetések, visszaemlékezések tényanyagára épül. Mondani sem kell, hogy ezek az interjúk gyakorlatilag az utolsó pillanatban készültek el – hiszen már közel 60 év telt el azóta. A könyv időrendi sorrendben követi az eseményeket a jászberényi kerékpáros zászlóalj megalakulásától (1921) egészen a páncélos alakulatok idegenben megvívott utóvédharcaig (1945). Az eddig zömmel még sehol nem publikált fényképanyag, valamint az összegyűjtött jász honvéd katonadalok is nagyban emelik a könyv színvonalát. Mindemellett a berényi laktanya életének mindennapjaiba is betekintést lehet nyerni, a kelet front küzdelmei pedig helyenként már-már megelevenednek az olvasó előtt.

A jászberényi kerékpáros zászlóalj vonatkozásában egy olyan korszakot ismerhet meg az olvasó, amikor Magyarország gúzsba kötött kezekkel és összebilincsel lábakkal, fegyvertelenül állt a Kárpát-medence közepén olyan szomszédoktól körülvéve, akik a Trianonban megszerzett területek megtartása érdekében igen erős hadseregeket tartottak fenn, egymással pedig egyfajta véd- és dacszövetséget kötöttek Magyarország ellenében (kisantant). Magyarország a békeszerződés alapján mindössze 35000 fős hadsereget mondhatott magáénak, páncélosai és harci repülőgépei pedig egyáltalán nem lehettek. Jobb híján az egykori huszáralakulatból tehát kerékpáros zászlóalj lett Jászberényben. Joggal megmosolyoghatták az antant korabeli megfigyelői a 19 M. honvédségi kerékpárjaikkal

vigyázzban álló jász honvédeket, akiket csak dróthuszároknak, vagy gumihuszároknak emlegettek egyesek. Talán ma is megmosolyogni való ez a „fegyvernem”, ám mosolygás helyett inkább érdemes lenne elgondolkodni azon: több évszázados múlt után jelenleg nincs se katonai alakulat, se működő laktanya a Jászság fővárosában...

A kerékpároknak valóban vajmi kevés hadászati értéke volt, hiába próbáltak meg a korabeli katonák valami pozitívumot összeszedni róluk. Az olyan kijelentéseket, miszerint „előnyük a zajtalan menet, a kerékpárosok gyorsaságukat pedig önmaguk erejéből merítik”, talán nem kell kommentálni. Jól megmutatta hátrányait az erdélyi bevonulás 1940-ben, illetve a Kárpátokon való átkelés 1941-ben. Sokkal elfogadhatóbb és szerényebb - és egyben közelebb áll az igazsághoz - például az a gondolat, miszerint „a kerékpárosok nem törekednek áttörő sikerre” vagy “a kerékpároktól való függés miatt csak korlátozott, alkalmi feladatokra alkalmasak”. Noha 1941-ben megkezdődött a kerékpároknak páncélosokkal való felváltása, mindenképpen le kell szögeznünk, hogy Magyarország továbbra sem tudott korszerű fegyverzetet biztosítani katonáinak. Ez hatványozottan érvényes volt a páncélos fegyvernem vonatkozásában. A magyar fejlesztésű Toldik és Csabák, az olasz Ansaldók, a svéd licenz alapján készült Nimródok, majd a cseh alapokon nyugvó Turánok mind, egytől egyig elavult, gyenge páncélzatú és tűzerejű gépezetek voltak, kiváltképp a nagy tömegben bevetett szovjet páncélosokkal szemben. Ilyen viszonyok közepette már valóban csak a magyar (és benne a jász) katonák elszántsága és kitartása segíthetett, valamint az a tudat hogy a jó oldalon küzdenek.

Szomorú tény, hogy Horthyék úgy küldték ki a magyar honvédeket messze az ismeretlen steppékre, hogy azok fegyverzete, ruházata és ellátása sem felelt meg a kor hadászati követelményeinek. Így volt ez az 1941 nyarán-őszén bevetett Gyorshadtest és a Don-kanyarban elvérzett és halálra fagyott 2. magyar hadsereg esetében is. Mindezek ismeretében nem lehet csodálkozni azoknak a német katonáknak a visszaemlékezésein, akik nem értették, egy ország miként küldheti háborúba katonáit ilyen elégtelen felszereléssel. Valószínűleg egész másként alakulnak a veszteséglisták, ha jobb a felszerelés – ám közhelyszámba megy, hogy az ilyen típusú „mi lett volna, ha...” kezdetű mondatoknak semmi értelme sincs a történetírásban. Mindehhez persze a K.u.K. szellemiségtől elszakadni képtelen Horthy-féle vezetés gyökeres politikai irányváltására, a liberálkonzervatív hintapolitika feladására is szükség lett volna, melynek során Magyarország határozottan elkötelezi magát egyik vagy másik háborús fél mellett és vagy elkezd fegyverkezni egy győztes háború reményében vagy nyíltan kilép a háborúból, ha az esetleg egy német megszállást is von maga után (amely aztán amúgy is bekövetkezett). Nem ez történt, Horthyék továbbra is óvakodtak a határozott

lépésektől és kiváráásra játszottak: így fordulhatott elő, hogy 1944 őszén még mindig elégtelen fegyverzetű magyar katonák várták a Kárpát-medencére törő, sokszoros túlerőben lévő Vörös Hadsereg áradatát. Honvédeink becsületére legyen mondva, hogy még ilyen nehéz helyzetben is helytálltak a végsőkig és zömében csak a háború legvégén, Németország és Csehország területén adták meg magukat az ellenségnek. Katonáink becsülettel harcoltak még akkor is, amikor már nem Magyarország területén folyt tovább az elkeseredett küzdelem. Nem alkudoztak az ellenséggel különféle feltételekhez kötött fegyverletételről.

Jól tudták: a katona becsülete, a Haza becsülete, a Nemzet becsülete nem árucikk. Nem alku tárgya.

Sebők Balázs